

Význam kníhtlače pre ľudstvo

Knihy - dnes ich všetci z nás berieme ako samozrejmosť. Stretávame sa s nimi dá sa povedať na každom kroku. A nie sú to len knihy, ale aj časopisy, noviny, reklamné letáky. Myslím si, že mnohí z nás sa vlastne ani nikdy nezamysleli, ako vlastne knihy vznikli.

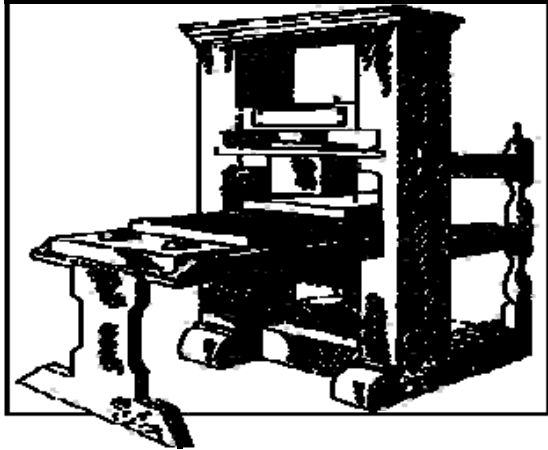
Ľudstvo sa nie vždy vedelo dorozumieť či už rečou alebo písmom. Prví ľudia zaznamenávali svoje spôsoby života rôznymi maľbami na stenách jaskýň, skál, či na predmetoch dennej potreby, ktoré sa nám zachovali. Prevrat priniesli Suméri, ktorí vynašli, resp. zdokonalili písmo. Neboli to slová, hlásky, či písmená, ale boli to znaky, ktoré boli veľmi zložité. Preto v staroveku vedeli písať len kňazi a pisári. V tomto období vznikali aj prvé knihy. Knihy v podobe kamenných dosiek, či na papyrusových zvitkoch. Neskôr v stredoveku boli papierové knihy, ktoré ručne prepisovali a maľovali kňazi. Tieto knihy ale boli veľmi drahé, a preto si ich chudobní ľudia nemohli dovoliť. Tým bola vzdelanosť značne obmedzená.

Spôsob ako uchovať prítomnosť budúcej generácie zaujala ľudí už odpradáva. Ústne sprostredkovávanie však nebolo dostačujúce a to najmä kvôli časovému a priestorovému obmedzeniu.

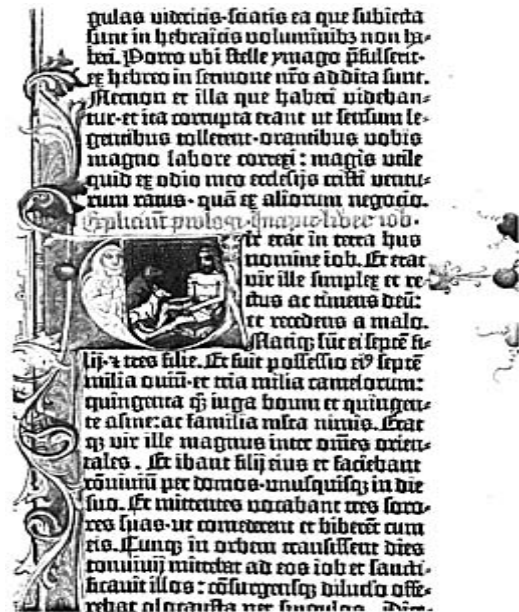
Prevrat nastal v päťdesiatich rokoch 15. storočia, keď vynálezca Johannes Gutenberg vynašiel kníhtlač. Kniha stala prístupnejším širšej vrstve obyvateľstva, znamenala rozširovanie vzdelania a vedomostí celého ľudstva. Jeho vynález kníhtlače ovplyvnil vysokú politiku i každodenný život v nasledujúcich storočiach.

O súkromnom živote Gutenbergu sa toho veľa nevie, ale nikto nepochybuje, že titul Muž tisícročia získal zaslúžene. Podľa dostupných prameňov sa narodil na Jána v roku 1400 v nemeckom Mohuči ako Johannes Gensfleisch, neskôr si zmenil meno podľa rodného domu - Gutenbergov dvor. Pôsobil v Mainzi a Strassburgu. Autor jedného z najvýznamnejších objavov ľudstva zomrel v Mainzi 3. februára 1468.

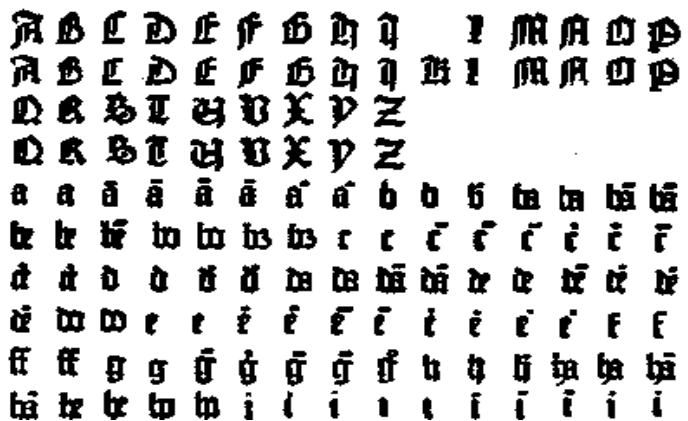
Do objavenia vynálezu kníhtlače boli dokumenty prepisované najmä v kláštoroch, kde mnísi venovali tejto práci veľa času. Gutenberg vymyslel techniku výroby celkom rovnakých vymeniteľných kovových písmen. Vyrezal oceľové razidlá písmen v zrkadlovej podobe a vyrazil ich do medi. Do takto vzniknutých nalial olovo, ktoré po vychladnutí vytvorilo obrátené písmená. Tie potom Gutenberg zostavoval do tlačiarenských foriem, natieral tlačiarenskou čerňou a na drevenom lise, ktorý tiež skonštruoval sám, vyrábal celé strany v požadovanom množstve.

Niekedy v rozpätí rokov 1452 až 1454 takto Gutenberg vytlačil 42-riadkovú Bibliu v latinčine v nevídanom náklade 180 kusov, z toho 30 bolo vytlačených na pergamen.

Výrez jedného stĺpca 42 riadkovej Bible (originálna veľkosť)

Typy písma 42 riadkovej Bible

Nová technika sa čoskoro rozšírila do celej Európy. Umožnila rýchlu a pomerne lacnú výrobu i rozsiahlejších diel vo veľkých nákladoch. Možnosť šírenia informácií medzi široké vrstvy ľuďi spôsobilo obrovský nárast vzdelanosti a otvorila sa cesta d' ďalšiemu pokroku a kultúrnemu povzneseniu ľudstva. Môžeme smelo povedať, že vynález kníhtlače dal základy pre priemyselnú revolúciu, vznik modernej spoločnosti a viedol k súčasnej vedeckotechnickej revolúcii. Gutenbergov vynález sa používa dodnes, aj keď už samozrejme prešiel technickým vývojom.

Rozvoj kníhtlačiarstva na Slovensku je spojený v 16. storočí najprv s putovnými tlačiarňami, tlačiarne stále korene u nás zapustili (Banská Bystrica, Trnava, Bardejov) v 70. rokoch 16. storočia.

Obrovský význam kníhtlače pre ľudstvo si uvedomovali aj slovenskí národovci v 19. storočí. Na podnet Martina Hamuljaka napísal básnik Ján Hollý Slávospev na Jána Gutenberga pri príležitosti 400. výročia vynájdenia kníhtlače.

*Kdož ťa, víborní Mužu, došti chváliť,
Kdož ťa osláviť, kdo ti došti bodné
Děki zdat vláda za tak užitečni
Tvojí Hlaví Nález?
Neb kerí velkích a Dívem rozicích
Přovodec Vítuvor pod Oblakmi Ublon
Wác čo sičekje ke slabého Čudstva
Potrebe zmišlel?*

*Ktože ťa, slávny muž, chválil dost, kto ťa
Oslávil dokáže, kto vzdal vie úctu
Primeranú za preužitečný
Plod tvojho umu?*

*Ved ktorý z pšoncov pod klenbou neba
Vynález vžičl a čin vyššej ceny
K úžitku slabého ľudského rodu
Vynašiel vôbec?*

„Dve veľdiela vytvorilo ľudstvo na svoju slávu a chválu: reč a písmo. Keď potom obe tieto vymoženosti zlúčilo, vytvorilo tretí zázrak: „knihu“, povedal jeden z popredných predstaviteľov knižnej kultúry O. F. Babler.

A ako je to s knihami v tejto dnešnej dobe počítačov a audiovizuálnej techniky? Každý deň sa stretávame s faktom, že kniha ako médium na papieri, v ktorej možno listovať, šuchotať stranami a cítiť vôňu tlače sa v priebehu rokov stane prežitkom. Doteraz sa tak nestalo, o čom svedčia kníhkupectvá plné kníh ako aj naša knižnica v obývačke a som presvedčený, aj keď záujem o staré knihy, či svedectvo, ktoré nám zanechala kníhtlač utícha, že knihy budú stále spojené s ľudstvom.